

PÄÄKIRJOITUS

ELINIKÄINEN OPPIMINEN KRIITTISEN TUTKIMUKSEN KOHTEENA

S adassa vuodessa on kuljettu pitkä matka siitä, kun kansakouluja perustettiin ja yritettiin saada lapset opintielle. Monet vanhemmat ajattelivat, ettei koulunkäynti antaisi mitään sellaista, josta olisi hyötyä työnteossa. Lapsia tarvittiin kipeämmin kotona. Nyt ajatus jatkuvasta koulutuksesta ja koko eliniän kestävästä itsensä kehittämisestä on omaksuttu yleiseksi totuudeksi. Elinikäinen oppiminen on sekä välttämättömyys että hyve. Elinikäisen oppimisen velvollisuus kuuluu kansalaisen moraaliseen koodistoon. Näin kuuluu elää. Kansalaiset eivät kuitenkaan ole keksineet ajatusta itse.

Nykymuodossaan ylikansallinen EU- ja OECD-vetoinen elinikäisen oppimisen politiikka voidaan perustellusti nähdä taloudellispoliittisen eliitin projektina, jolla pyritään saamaan väestöt ja väestöryhmit liikkeeseen ja toimimaan tietyllä tavalla. Projektin keskeinen motiivi on kirjattu esimerkiksi Lissabonin strategiaan. Vuonna 2000 Euroopan unioni asetti itselleen strategisen päämäärän seuraavaa vuosikymmentä varten: EU:sta on tultava maailman kilpailukykyisin talousalue niin, että se kykenee ylläpitämään kestävästä talouskasvusta, luomaan uusia ja parempia työpaikkoja sekä lisäämään sosiaalista yhteenkuuluvuutta Euroopassa. Komission tiedonanto *Eurooppalaisen elinikäisen oppimisen alueen toteuttami-*

nen vuodelta 2001 määrittää avainkäsitteiksi yksilöiden *työllistyvyyden* sekä *sopeutumiskyvyn* yhteiskunnan ja talouden muutoksiin.

Elinikäisestä oppimisesta on tullut hyvin tärkeä osa vallankäyttöä, korostavat sosiologit ja kasvatustieteilijät. Viime vuosina elinikäistä oppimista on lähestytty useissa tutkimuksissa foucault'laisen hallintavallan näkökulmasta. Mitä itsestään selvemäksi "totuus" elinikäisen oppimisen välttämättömyydestä ja siunauksellisuudesta on käynyt, sitä suuremmalla syyllä sitä on tutkittava kriittisistä lähtökohdista. Itsesäänselvytykset ovat hallintavallan tehokkain muoto.

ELINIKÄISEN OPPIMISEN EUROOPPALAINEN PROJEKTI konkretisoituu niin diskurssina (koulutuspoliittiset asiakirjat, julkilausumat, suosituksina jäsenmaille suunnatut 'paimenkirjeet', jäsenmaissa käytävän keskustelun käynnistäminen) kuin oppimisen organisointina (oppimismahdollisuuksien luominen, oppimisen tekeminen näkyväksi, eri elämänalueilla tapahtuvan oppimisen tunnistaminen ja tunnustaminen, koulutustarjonta). Komission tiedonannossa muistutetaan, että jäsenvaltiot "kehittävät ja toteuttavat yhtenäisiä ja kattavia elinikäisen oppimisen strategioita. Strategioiden periaatteet on laadittu helpottamaan jäsenvaltioita ja toimijoita kaikilla tasoilla".

”ELINIKÄISESTÄ OPPIMISESTA
ON TULLUT HYVIN TÄRKEÄ
OSA VALLANKÄYTTÖÄ,
KOROSTAVAT SOSIOLOGIT JA
KASVATUSTIETEILIJÄT.”

Yhtenäinen ja koko maanosan kattava väestön muokkaamisstrategia kuvaa hyvin tämän ylikansallisen ja monesti demokratiavajeiseksi arvioitun organisaation harjoittaman politiikan totalisoivaa luonnetta. Eräänlaisena keskusvaltana komissio ymmärtää olevansa liian kaukana käytännön toteuttamistoimista. Se ei ole suostutteluetaisyysdellä suhteessa kansalaisiin. Strategian toteutuminen edellyttää monien toimijoiden saamista mukaan, mihin komissio jäsenvaltioita tiedonannossa kannustaa.

Vuonna 2000 julkaistu Komission yksiköiden valmisteluasiakirja *Elinikäinen oppiminen* asettaa kaksi keskenään yhtä tärkeäksi arvioitua elinikäisen oppimisen tavoitetta: aktiivisen kansalaisuuden edistäminen ja työllistettävyyden edistäminen. Työllistettävyyttä ja aktiivisuutta lankeavat yksiin niin kansallisvaltioiden, Euroopan unionin kuin esimerkiksi OECD:n kaltaisten kansainvälisten asiantuntijaorganisaatioiden tavoitteiden kanssa. Valtioiden ja alueiden väestöjä pyritään hallitsemaan erityisesti työvoimana, ja väestöjen työvoima- ja osaamispotentiaaleja pyritään hyödyntämään ja muokkaamaan talouskasvun ja tuottavuuden lisäämiseksi.

UUTTA AKTIIVISTA KANSALAISTA ryhdyttiin täsmen-tämään vuonna 2000, kun Euroopan kansalaisilta vaadittavien taitojen määrittelytyö käynnistettiin. Euroopan parlamentti ja neuvosto antoivat vuonna 2006 suosituksen elinikäisen oppimisen avaintaidoista nimellä *Elinikäisen oppimisen avaintaitoja koskeva eurooppalainen viitekehys*. Avaintaidot on määritelty tietojen, taitojen ja asenteiden kokonaisuutena. Tietojen ja taitojen määrittely, mallikansalaisen tai ide-

aalieuoppalaisen konstruointi, on luonteeltaan mitä poliittisin asia. Poliittisuus ja neuvoteltavuus tosin sivuutetaan suosituksessa vetoamalla luonnonvoimaisena otettuun globalisaatioon (EU 2006, 13): "Koska globalisaatio asettaa jatkuvasti Euroopan unionille uusia haasteita, kukin kansalainen tarvitsee useita avaintaitoja mukautuakseen joustavasti maailmaan, joka muuttuu nopeasti ja on voimakkaasti verkottunut."

Avaintaitojen viitekehuksesta on helposti luettavissa tavoiteltu ihmistyyppi, joka on vahvasti motivoitunut työskentelemään saavuttaakseen yksilöllisesti sisäistämänsä tavoitteet. Hän on määrätietoinen, ja hänellä on kyky selviytyä eteen tulevista esteistä. Uusi eurooppalainen kestävä jatkuvaa muutosta eikä lannistu tavoitteiden tielle ilmaantuvista vastoinkäymisistä. Hän on valmis tekemään kompromisseja edetäkseen kohti tavoitteitaan.

Elinikäisen oppimisen politiikalla ja eurooppalaisten avaintaitojen juurruttamisella tähdätään uudenlaisen ihmistyyppin luomiseen. Hallintavalta ei kohdistu vain väestöjen käyttäytymiseen, vaan työstämisen kohteena on myös yksilön mielenlaatu.

TÄSSÄ NUMEROSSA elinikäisen oppimisen diskursseja ja käytäntöä lähestytään usean artikkelin ja puheenvuoron voimin. Kirjoitusten ote on varsin kriittinen, sillä myötäsukaisuutta elinikäisen oppimisen ympäriltä löytyy riittävästi muutenkin. Se on valloittava sanapari, jonka markkinaväki on osannut tehokkaasti valjastaa omaan käyttöönsä. Oppiminen kun on iloinen asia. Ja parasta, jos sitä siunautuu koko eliniäksi.

Heikki Silvennoinen